

HUISZWALUWNESTTELLING 1981, 1982 EN 1983

Rob Kole

-

Inleiding

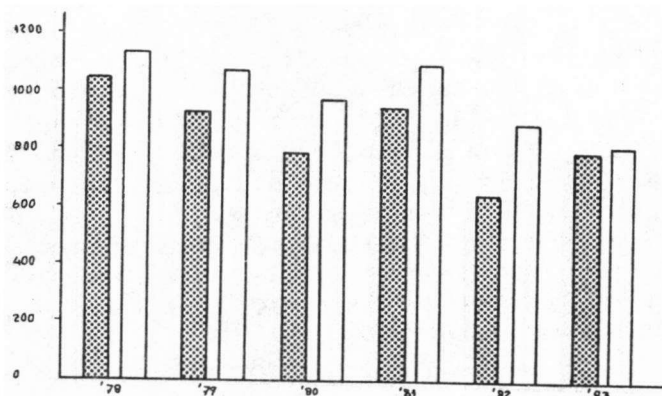
Sinds 1978 worden in het Gooi en omstreken de nesten van de Huiszwaluw (*Delichon urbica*) geteld. Dit gebeurt in de eerste plaats om het aantal broedparen in het gebied te kunnen schatten. In de tweede plaats hopen we meer inzicht te krijgen in het verloop van het aantal broedparen in de loop van de tijd, en in de keuze van de nestplaatsen.

De resultaten van de tellingen die in de periode van 1978 tot en met 1980 zijn uitgevoerd, zijn reeds eerder in de Korhaan gepubliceerd (1 en 2). In dit verslag komen de resultaten van de afgelopen drie jaar aan de orde.

In principe is de werkwijze van de tellingen sinds de beginjaren niet gewijzigd. Wel hebben we ernaar gestreefd om de telgebieden zo goed mogelijk op elkaar te laten aansluiten. Daarom is, bijvoorbeeld, vanaf 1982 ook in de bebouwde gebieden van de gemeente Baarn geteld. De tellingen worden 2 maal per broedseizoen uitgevoerd, in de periode juli - augustus.

De Huiszwaluw komt meestal reeds in april terug uit z'n winterverblijf. In ons werkgebied werd, volgens het fenologisch onderzoek van Nico Klippel, in 1981 de eerste waarneming op 10 april gedaan. In 1982 en 1983 was dat respectievelijk 5 april en 8 april. De terugkomstdata zijn meestal wat verspreid in de tijd. In 1982 werd, bijvoorbeeld, nog een "eerste waarneming" van 3 juni doorgegeven. Nadat de Huiszwaluwen zijn teruggekeerd, worden de nestplaatsen weer opgezocht, maar het kan soms nog wel een poosje duren voordat de nesten hersteld of gebouwd worden. Het broedseizoen van deze soort duurt vrij lang en er kunnen ook wel 2 à 3 legfels zijn. Het komt helaas regelmatig voor dat de nesten tijdens de bouw en zelfs tijdens het broeden, door de bewoners van het gebruikte pand worden verwijderd. Hierdoor is het tijdens een telronde niet altijd goed mogelijk om vast te stellen of er daadwerkelijk gebroed wordt. Ook kunnen vroege of late legfel gemist worden. In veel situaties is het moeilijk, soms zelfs haast onmogelijk om alle kanten van de gebouwen te bekijken. Vooral het bekijken van de achtergevels is vaak lastig en tijdrovend. Het werkelijke aantal nesten in het gebied kon dus hoger zijn dan het gevonden aantal. Bovendien is het aantal nesten slechts een vrij ruwe indicatie voor het aantal broedsels.

Het verloop van het aantal gevonden nesten, van 1978 tot en met 1983, is weergegeven in figuur 1. De gearceerde staven geven aan hoeveel nesten gevonden zijn. Daarnaast geven de witte staven de geschatte aantallen nesten aan. Uit deze figuur blijkt dat het aantal nesten van jaar tot jaar sterk verschillend kan zijn.

figuur 1

De eerste jaren daalde het aantal nesten geleidelijk. In de daaropvolgende jaren was het aantal steeds wisselend. Het is daarom voorlopig nog moeilijk te zeggen of er, op langere termijn, van een doorgaande afname sprake zal zijn.

Telresultaten

De telresultaten van de afgelopen drie jaar zijn, per gemeente, samengevat in tabel 1. Ter vergelijking met de vroegere resultaten, is bij elke plaats ook het gemiddelde aantal gevonden nesten gegeven. Deze gemiddelde waarden zijn berekend over de hele periode, van 1978 tot en met 1983. In een aantal gevallen is achter het aantal nesten ook het geschatte aantal nesten, tussen haakjes, vermeld. Dit is alleen gedaan wanneer het geschatte aantal sterk afwijkt van het gevonden aantal, bijvoorbeeld omdat de betreffende plaats niet, of niet volledig geteld is.

Tabel 1. Overzicht van Huiszwaluwnesten per gemeente in 1981, 1982 en 1983.

<u>Plaats</u>	<u>1981</u>	<u>1982</u>	<u>1983</u>	<u>totaal gemiddelde</u>
Ankeveen	29	34	28	26
Baarn	--	5	6	5
Blaricum	43	36(40)	28	41
Bussum	--	--(1)	5	11
Eembrugge	38	46	72	46
Eemdijk	28	32	39	23
Eemnes	60(85)	42	42	44
's-Graveland	32(50)	37	37	52
Hilversum	22	18	--	18
Holl.Rading	5	5	5	7
Huizen	11(80)	13(75)	31	104
Kortenhoef	69	95	68	62
Laren	0(2)	0	0	2
Loenen	49	--(40)	53	50
Loosdrecht	71(80)	28(65)	43(50)	80
Muiden/Muiderberg	304	83(150)	170	154
Naarden	46	67	58	46
Nederhorst den Berg	19(45)	61	53	46
Nieuwersluis	13	--(10)	11	9
Nigtevecht	18	--(15)	3	16
Vreeland	23	--(10)	--	15
Weesp	66	--(50)	48	57
Totaal:	946(1095)	602(898)	800(807)	

In 1981 werden er totaal 946 nesten gevonden. In 1982 waren er 344 minder. Dat is een daling van ruim 36%. Waarschijnlijk was de werkelijke achteruitgang minder groot, want er werden in 1982 een aantal gebieden niet geteld. Er werden dat jaar slechts 16 plaatsen bekeken, terwijl in de overige twee jaren in 20 plaatsen werd geteld. Het aantal gevonden nesten was in 1983 weer hoger dan het jaar daarvoor. Er werden namelijk precies 800 nesten genoteerd. Dat is een stijging van bijna 33%. Het aantal nesten schommelt niet alleen van jaar tot jaar, maar de veranderingen zijn ook per gemeente zeer verschillend. In de afgelopen 3 jaar is er in 22 plaatsen geteld. Slechts in 5 plaatsen is het aantal nesten steeds boven het totaal gemiddelde aantal nesten gebleven. In veel plaatsen zien we van jaar tot jaar afwisselend een voor en achteruitgang.

In 1981 werden de gemeenten Baarn en Bussum niet geteld. Voor zover was na te gaan, zijn de overige plaatsen wel volledig door de vaste tellers gecontroleerd. In 1982 werd er niet geteld in Bussum, Loenen, Nieuwersluis, Nigtevecht Vreeland en Weesp. Bovendien werd er niet volledig geteld in Huizen en in Muiderberg. Vooral dat laatste is jammer want in deze plaats zitten altijd veel nesten. Het grote verschil in het gevonden aantal en het geschatte aantal nesten is dan ook opvallend. Gelukkig is er in 1983 wel geteld in Muiderberg. Helaas is de "top-score" van Muiden/Muiderberg uit 1981 niet meer gehaald in 1982 en 1983. In 1983 werd niet geteld in twee gemeenten, namelijk Hilversum en Vreeland. Bovendien werd in Nieuw-Loosdrecht een klein deel niet geteld.

Kolonievorming

Evenals voorgaande jaren is er gekeken naar het aantal Huiszwaluw koloniën in ons werkgebied. Onder een kolonie verstaan we een concentratie van 10 of meer nesten aan een gebouw.

Het verloop van het aantal koloniën en de bezetting daarvan kan worden gezien in tabel II.

Tabel IIa Aantal en bezetting van de koloniën.

<u>jaar</u>	<u>aantal</u>	<u>aantal nesten</u>	<u>gem. grootte</u>
1978	7	246	35
1979	10	225	23
1980	10	233	23
1981	10	162	16
1982	6	77	13
1983	9	132	15

Tabel II B Lokatie en aantal nesten van de koloniën.

<u>plaats</u>	<u>adres</u>	<u>aantal nesten:</u>		
		<u>1981</u>	<u>1982</u>	<u>1983</u>
Eembrugge	"bouwbedrijf"	19	16	13
Eemdijk	"schoolgebouw"	--	12	13
Eembrugge	Zuidereinde 11	--	13	28
Eemnes	Meentweg 67	21	(9)	13
Kortenhoef	Kortenhoefsedijk 159	10	11	12
Muiden	Tesselschadelaan 31	(9)	--	10
Muiderberg	Dijkweg 1	15	--	(3)
Muiderberg	Dijkweg 2	20	--	(8)
Naarden	Naarden-International	12	13	17
Ned. den Berg	Reeweg 5	12	(9)	(7)
Vreeland	Kleizuwe 131	18	--	--
Weesp	Utrechtseweg 118	23	--	16

In de loop van de tijd is de gemiddelde bezetting van de koloniën achteruitgegaan. Als we naar de lokaties kijken zien we dat sommige koloniën wat groter zijn geworden en andere weer kleiner. In het algemeen zien we dus ook hier schommellende aantallen. Het lage aantal adressen in 1982 komt doordat er dat jaar in een aantal plaatsen niet geteld is. Een sterke achteruitgang zien we in Muiderberg, waar het aantal nesten op 2 naast elkaar gelegen adressen is teruggelopen van 35 naar 11 nesten. Ook de grote concentraties van de Havenstraat te Huizen zijn sterk achteruitgegaan. In 1980 werden daar nog 120 nesten dicht bij elkaar gevonden. Dit jaar zijn er in die omgeving slechts 9 à 15 nesten gevonden.

Verandering van nestplaatsen.

Behalve de schommelingen van het aantal nesten in een plaats, zien we ook dat regelmatig nieuwe nesten op andere gebouwen in de omgeving van een oud nest worden aangebracht. Om eens een indruk te krijgen van dit soort verplaatsingen werd in 1983 aan de tellers gevraagd om te noteren hoeveel lokaties met oude, vervallen nesten er waren binnen het telgebied. Het ging daarbij om lokaties waarvan de nesten bij een vorige telling bewoond geweest waren. Het percentage niet meer gebruikte adressen varieerde van 0% (Holl. Rading) tot ca. 60% (o.a. 's-Graveland). Gemiddeld was het percentage vervallen nestplaatsen 37,5% van het nu in gebruik zijn de aantal nestplaatsen.

Er werd ook gevraagd hoeveel van de nu gebruikte nestplaatsen nieuw waren, dat wil zeggen lokaties die bij de vorige telling nog geen nest hadden. Dit percentage varieerde van 0% (Holl. Rading, Eembrugge, 's-Graveland) tot 28% (Ned. den Berg). Gemiddeld was het percentage 10,8%. Bij twee plaatsen bleek het percentage hoger dan 28 te zijn. Dat betrof Loenen en Nieuwersluis (resp. 42% en 45% van de adressen waren daar nieuw). Deze resultaten zijn echter niet geheel betrouwbaar omdat daar in 1982 niet is geteld.

Windrichting.

Evenals in de voorgaande jaren is ook de afgelopen drie jaar de windrichting, waarin de nesten gebouwd waren genoteerd. De resultaten zijn gegeven in tabel III

Tabel III Windrichting van de nesten (in %)

A. Opgave in 8 windstreken verdeeld (ca. 45% van de nesten):

	N	NO	O	ZO	Z	ZW	W	NW
1981	7	14	13	22	14	6	13	11
1982	15	11	20	13	9	10	12	10
1983	19	11	19	13	11	8	12	7
gemiddeld:	14	12	17	16	12	8	12	9

B. Opgave in 4 windstreken verdeels (ca. 30% van de nesten):

	N	O	Z	W
1981	22	34	15	29
1982	31	30	17	22
1983	39	28	16	17
gemiddeld:	31	31	16	22

Uit deze gegevens zou een voorkeur voor een noordelijke of oostelijke richting kunnen blijken. Of dat juist is, valt echter moeilijk te zeggen omdat de verschillen niet zo heel erg groot zijn. Ook bij vergelijking met de resultaten van de vroegere tellingen komt er geen echt duidelijke voorkeur voor de dag. Het is ook niet zeker of de windrichting erg belangrijk is bij de nestplaatskeuze. Het kan best zijn dat andere factoren, zoals bijvoorbeeld een vrije aanvliegroute veel meer van belang zijn.

Samenvatting en konklusie.

In 1981, 1982 en 1983 zijn er respectievelijk 946, 602 en 800 nesten geteld. Hoewel er geen stijging van het aantal nesten is te constateren, kan wel gezegd worden dat de geleidelijke afname, die te zien was in de periode 1978 tot 1980, niet is doorgegaan. Hopelijk zal het aantal broedparen in ons gebied op peil blijven. Uit de gegevens blijkt dat de meeste nesten op bepaalde vaste adressen zitten, hoewel er toch wel verschuiving van nestplaatsen is. Nieuwe nestplaatsen worden echter meestal wel in de naaste omgeving van oude nestplaatsen aangetroffen.

Medewerkers.

In de afgelopen periode 1981-1983 hebben de volgende tellers meegewerkt.
L. Beukeboom, J. Bosman, W.E. Cohen, P. Dieperink, N.J. Dwars, L.J. Dwars-
v. Achterberg, J.W. van Galen-Last, H. Hardon, M.E. Hartman, B. v. Ingen,
F.A. Matthaei, A. Pluister, M. v.d. Pol, J.A. Reddingius, H.W. Reddingius-Schreuder
F.G. Rijnja, J.P. Seyffert, T. Stoker, J. Terlouw, A.P. Vermeule, R. Willemstein,
M. Zwart.

Alle tellers hartelijk bedankt voor de medewerking!

Literatuur.

1. P. Dieperink. Huiszwaluwtelling 1979, de Korhaan, jaargang 1980, p.p. 51-56.
2. C.A. van Lambalgen. Huiszwaluwtelling 1980- de Korhaan jaargang 1981, p.p. 61-66